

УДК 373.3-052:159.922.1:801.81(=477.75)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ УСНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ НАРОДІВ КРИМУ

А.М. Шевченко

У статті розглянуто проблему гендерного виховання, доведено особливість використання фольклору народів Криму для формування гендерної культури молодших школярів.

Ключові слова: гендер, гендерне виховання, гендерна культура, молодшішколярі.

Значні демократичні перетворення в сучасному суспільстві вимагають визнання людської особистості як найважливішої цінності. Трансформація уявлень про взаємовідношення чоловіків і жінок в широкому соціальному контексті зумовила пошук нових шляхів розвитку цілісної особистості у вітчизняній системі освіти. У зв'язку з цим педагогічні дослідження в сучасних умовах спрямовані на вивчення гендеру як специфічного інструмента детермінації чоловічої та жіночої індивідуальності та механізмів її формування в процесі навчання й виховання.

Зміни, які відбулися в міжособистісних відносинах чоловіків та жінок, сприяли виокремленню дослідниками гендерної культури у різних сферах суспільства. Проблема формування гендерної культури є актуальною, бо у повсякденному житті через культурні норми суспільство і його члени формують образ і роль „справжнього” чоловіка і „справжньої” жінки.[5]

Молодший шкільний вік – важливий період у формуванні особистості чоловіка/жінки, тому що саме в цьому віці закладаються перші установки, ціннісні орієнтації, основи гендерної поведінки, культури взаємин статей, що впливають на розвиток і подальше становлення жіночої/чоловічої індивідуальності, її майбутнє соціальне та сімейне життя.

Правильне й усебічне уявлення про гендерну культуру можна набути, глибоко ознайомившись з широкими колом фольклорних явищ,

які протягом століть становили саму суть і єство культурного буття народів Криму.

Методологічні проблеми гендерної педагогіки вивчали В. Кравець, Л. Штильова; шкільної освіти з врахуванням гендерної складової – Т. Говорун, О. Кікінежді, особливості соціалізації дошкільників і молодших школярів різної статі – В. Абраменкова, А. Палій, підлітків – В. Москаленко, В. Романова; взаємодію педагогів з хлопцями і дівчатами підліткового віку — О. Антипова; виховання культури міжстатевих відносин – В. Коршунов, І. Мезеря.

Гендерні аспекти знаходять висвітлення й у працях фольклористів (О. А. Здравомислова, О. Р. Кісь). Особливості виховання школярів у полікультурному регіоні відображено в працях Е. А. Аблаєва, Р. Р. Агадуллін, В. І. Бойченко, Є. Г. Бубнов, О. С. Ковальчук, М. Ю. Красовицький.

Визначити гендерні особливості формування культури молодших школярів засобами усної народної творчості народів Криму.

Концепція виховання дітей і молоді у національній системі освіти передбачає виховання гендерної культури. Гендерна культура припускає формування у дитини уявлень про життєве призначення чоловіка й жінки. Формування гендерної культури для дітей молодшого шкільного віку має важливе значення, тому що в цьому віці складаються відносини дитини з дорослими людьми, однолітками обох статей. Побудова цих відносин, знаходження свого місця в їхній системі відіграє велику роль у розвитку різних сфер індивідуальності хлопчика/дівчинки й створює передумови для їх позитивної або негативної гендерної соціалізації.

Проблема формування гендерної культури досліджується в педагогіці порівняно недавно. Даний феномен ще недостатньо вивчений, хоча потреба запровадження гендерних досліджень постійно росте, розширюючи межі педагогічних знань про реалізацію гендерних ролей, ставлення особистості до себе як представника тієї чи іншої статі, взаємини зі своєю й протилежною статтю, особливості формування гендерної культури різними засобами. Результати нашого дослідження свідчать про ефективність формування гендерної культури молодших школярів засобами усної народної творчості.

Вивчення й аналіз стану проблеми гендерного виховання молодших школярів показали, що, не дивлячись на наявність гендерних досліджень, надзвичайно важливо виявити особливості гендерного

виховання учнів початкової школи саме в полікультурному регіоні, де тісно переплітаються різні культури, співіснують різні погляди на роль чоловіка та жінки в суспільстві та родині.

Фольклор – невід’ємна складова частина національної духовної культури, що в концентрованій формі знайомить одночасно з народною філософією, етикою й естетикою, створюючи неповторний національний образ світу.

Використання творів фольклору в навчально-виховному процесі є необхідною складовою сучасного виховання. При цьому слід ураховувати регіональну своєрідність народної творчості, що за своєю природою глибоко правдива, щира, реалістична. Образно змальовуючи реальне життя, його суттєві сторони, фольклорні твори відіграють також величезну виховну роль. Справжні високохудожні твори народної поезії викликають глибокі емоції в людей, дають їм велике естетичне задоволення.

Фольклор – синкретичне мистецтво, що впливає перш за все на чуттєво-емоційну сферу, втілюючи суспільні цінності не в логічні схеми, а в художні образи. Як важливий елемент етнічного, він виконує пізнавально-орієнтує, регулює та захисну функції, є естетичною системою, яка охоплює всі сторони виховання, діє на всіх етапах формування й розвитку особистості та враховує особливості цих етапів.

Правильне й усебічне уявлення про традиційну народну культуру можна набути, глибоко ознайомившись із широким колом фольклорних явищ, що протягом століть становили саму суть культурного буття народів Криму. Навіть із появою й розвитком в Україні професійних мистецьких форм фольклор залишився важливим засобом задоволення культурних потреб [9].

Отже, незважаючи на те, що проблема педагогічного використання жанрів усної народної творчості відображена в низці досліджень і публікацій, нині існують протиріччя між: 1) завданнями розбудови національної держави й духовного відродження народу України та рівнем використання духовно-виховного потенціалу народної педагогіки, зокрема фольклору, введенням його до реальних процесів навчання та виховання підростаючого покоління в родині, школі; 2) багатим духовним і виховним змістом фольклору, формами й методами його використання в педагогічному процесі; 3) стихійною практикою використання творів народної творчості в практиці виховання, рівнем

теоретичної розробки проблеми фольклору як засобу виховання. При цьому під педагогічним потенціалом народної творчості розуміємо сукупність можливостей педагогічного впливу на особистість, що формується й розвивається.

Аналіз різних методологічних підходів до визначення фольклору підводить до узагальненого розуміння його як культурного феномену, що являє собою художнє інтегроване відображення дійсності на побутовому рівні. Відзначається, що він є одним із регуляторів суспільної свідомості завдяки тому, що, по-перше, сам виступає як соціальна цінність, а по-друге, відображає ідеї про прекрасне, справедливе, а також ідеали, норми, оцінки й сприяє їх формуванню. У фольклорі як цілісній системі, що історично розвивається, важливе місце посідає й народний педагогічний досвід. Усе це й обумовлює виховні можливості усної народної творчості та її здатність виступати засобом виховання.

Фольклор різних народів виявляє історико-культурну, генетичну, типологічну схожість, яка виникає, зокрема, як результат їх тривалих економічних, політичних і культурних зв'язків і має форми творчого співробітництва народів, обміну художнім досвідом, взаємовпливів і запозичень. Фольклор народів Криму, з одного боку, відбиває цю своєрідність місцевого соціуму, а з іншого – формує й виховує його на рівні вільних педагогічних впливів та „природного культурного фону”.

На території Криму побутують майже всі жанри українського, російського, татарського, караїмського, грецького, армянського фольклору: пісні, думи, перекази, казки, легенди, загадки, анекдоти, прислів'я, приказки. Але не всі твори, записані на території Криму, місцевого походження. Деякі з них відомі в інших областях України, а іноді й у інших країнах. До Південного регіону вони потрапляли різними шляхами. Дуже часто ці твори значно змінювалися, вдосконалювалися, що знайшло відображення на помітному збагаченні усної народної поетичної творчості регіону.

Фольклор караїмів – найважливіша складова духовної культури. Зберегти фольклор допомагала традиція ведення сімейних збірок – меджума, куди заносили прислів'я та приказки, пісні, перекази. Збірки були в кожній сім'ї і, разом із *Ветхим Завітом*, відносилися до найцінніших реліквій. Народна мудрість відіграла не меншу роль, ніж релігійні канони, слугувала керівництвом у взаєностосунках,

допомагала у важкі хвилини. Особливе місце займали прислів'я та приказки.

Як справедливо зазначала Ю. В. Ледняк: „Прислів'я та приказки узагальнюють соціально-історичний та життєво-побутовий досвід народу, який створив їх, відображають його традиції, звичаї, світорозуміння. У низці прислів'їв розглядаються питання дружби, кохання, родини, моральних якостей людини, виховання дітей: „Одружитися –не дощову годину пересидіти”, „Що в іншому не подобається, того й сам не чини”, „Треба вчити дитину, поки вона поперек лави лежить”. Прислів'я виступають, по-перше, як скарбниця морального досвіду, духовної культури народу, по-друге, як засіб формування думки, індивідуальної та громадської свідомості, по-третє, як один із засобів впливу на психіку людей (оскільки виражають морально-етичні поняття або оцінку явищ дійсності). Приказка являє собою загальноприйнятий образний вислів, що існує в мові для емоційних оцінок і характеризує явища за принципом аналогії: „ні в тин, ні в ворота”, „вкусити меду не дасть” [6].

Кримськотатарські прислів'я, як і прислів'я інших народів, короткі й лаконічні, в них присутня гра слів, різні співзвуччя, рими, деколи достатньо майстерна ритміка – все це полегшує запам'ятовування, надовго залишається в пам'яті.

Одним із засобів впливу на свідомість молодших школярів є натяк, що використовується в прислів'ях, коли про одне йдеться, а інше мається на увазі. Іноді вислів має опосередковане спрямування: „К'изим, санъа айтам, келиним, сіна динъле” („Доню, кажу тобі, а ти, невістко, слухай”). Найбільш поширені кримськотатарські прислів'я, що повчають дітей і молодь, *яким* треба бути, *як* чинити в різних життєвих ситуаціях. У більшості прислів'їв відображено педагогічні ідеї, трудове й етичне виховання підростаючого покоління, заохочення й покарання. Для кримськотатарської народної педагогіки принципове значення має громадська думка, що теж знайшло віддзеркалення в прислів'ях „Адамлар огюнде айып олур” („Соромно буде перед людьми”); „Корьселер, не айтырлар?” („Що скажуть ті, хто тебе побачить?”). Про пошану до батьків і старших відображено в таких прислів'ях, як „К'арт сезюн тутмагъанкъартайгъанджеонъмаз” („Хто не чинить так, як говорять старі, не буде з вдачею до старості”). Взаємостосунки між молодими й старими людьми визначаються в

прислів'я „Сув – кичикнинь, сез – буюкнинь” („Воду насамперед дають молодшому, слово – старшому”), варіант цього прислів'я: „Сув – кичикке, сез – буюкке” („Воду дай молодшому, слово – старшому”). Прислів'я привчають говорити правду, навіть якщо вона гірка, але без зла, доброзичливо: „Айтаджаг'имни айтайым, кене джаным, кене козюм” („Те, що треба висловити – скажу, стосунки ж наші залишаться приятельськими”). Але буває, що жити за цією установкою іноді нелегко: „Дог'русини айткъанбабасына та ярамагъан” („Той, хто каже правду, не догодить і батькові”).

Загадки („тапмаджа”) – один із найдавніших жанрів кримськотатарського фольклору, мають пізнавальний характер, несуть у собі етичну ідею. Загадка, у всіх народів, є засобом виховання дотепності, тренування кмітливості, розвитку світогляду, в них ідеться про конкретний, видимий світ явищ і речей, що оточують людину в її трудовій діяльності, побуті; міститься багато етнографічних відомостей про побут і працю сільського трудівника. Загадки суттєво впливають на всебічне виховання учнів, розвивають їхнє мислення, привчають аналізувати предмети та явища життя. Надзвичайно велике значення загадок і в розумовому вихованні: вимагають не тільки кмітливості, активної розумової діяльності, але й великих зусиль пам'яті. Загадки є комбінованим засобом впливу на свідомість, метою якого є здійснення розумового виховання в єдності з усіма іншими сторонами формування особистості, причому досягається це оптимальними засобами, стислістю, лаконічністю [2].

Специфіку фольклору Криму, що знаходить своє відбиття в його педагогічному змісті та виховних можливостях, перш за все становлять тісна взаємодія мовних культур народів Криму, функціонування майже всіх досі активних жанрів і жанрових різновидів народнопоетичної творчості.

Одним із критеріїв, що визначає потребу вивчення фольклорного твору в школі, є його виховний потенціал. Усна народна творчість покликана виховувати в учнів такі риси особистості, як патріотизм, милосердя, толерантність, здатність до співчуття, миролюбність, високу духовність, освіченість, бажання розвивати свій талант.

Вивчаючи фольклор, зокрема жанр казки, хлопчики й дівчатка дізнаються, що героїні, як правило, пасивні, не думають про те, як складеться надалі їхнє життя, чекають на порятунок; за казкових красунь

б'ються чоловіки, які намагаються одержати їх разом із половиною царства.

Однак в українському фольклорі багато творів, у яких героїнь наділено високими інтелектуальними здібностями, мудрістю, силою характеру (наприклад, „Семиліточка”, „Мудра дівчина”). Казка є не лише плодом народної творчості, а й результатом осмислення гендерної сутності.

Казкові герої чоловічої та жіночої статі обирають різний спосіб розв'язання проблем – пасивне прийняття несправедливості чи активне протистояння їй; жіночі образи у творах досягають мети завдяки ініціативі, розумові чи привабливій зовнішності.

У характеристиках способу життя героїв фольклорних творів простежується активність чи пасивність персонажів щодо власної долі та життєвих труднощів, що дає підстави визначити їхню гендерну самоідентифікацію. Аналіз стосунків між людьми у народних творах дозволяє визначити: чи зводяться ролі представниць жіночої статі до допоміжних, підлеглих, а чоловічі – до головних, керівних, активних; встановити зв'язки між гендерними та етнічними стереотипами, звернути увагу на політичні події, що відбувалися в часи, що знайшли відображення в фольклорному творі, бо з феміністичної точки зору проблема Я-образу має не тільки психологічний, а й політичний характер, адже залежність є частиною традиційної жіночої ролі, синонімом безпорадності, підкореності, втрати ідентичності. У фольклорних творах чітко простежуються традиційні моделі поведінки в розподілі гендерних ролей у різних культурах. У більшості народних казок жінки беззахисні, покірні, є об'єктом утиску (їх викрадають, забирають у царство Косяя, Страховиська), не можуть протистояти чоловічій силі. Вони слухняні, покірні, вправно виконують хатню роботу, доглядають і виховують дітей, їм притаманні жалість, співчуття, м'якість, прагнення до збереження гармонії в міжособистісних відносинах. Образи мачухи, сестер наділені заздрістю, підступністю, надмірними гордощами, лінощами, брехливістю. Чоловіків зображено вояками, захисниками, вони долають будь-які труднощі, перешкоди завдяки завзяттю та винахідливості. Домашнім господарством вони майже не займаються – виконують функції забезпечення сім'ї, тобто „постачальника”. Це означає, що значну частину часу батько проводить за межами дому, він не бере участі в домашніх справах, обов'язки

обмежені матеріальним забезпеченням сім'ї та виконанням державних справ.

Гендерний аналіз фольклорного твору сприяє вихованню самодостатньої особистості, здатної гнучко змінювати свої статеві ролі, а також на формування в учнів засобами фольклору специфічних рис ідеальної жінки або чоловіка. Молодші школярі вчаться на вчинках героїв, засвоюють їхні стереотипи поведінки та світоглядні ідеї.

Отже, в процесі гендерного виховання засобами фольклору необхідно враховувати індивідуальні та вікові особливості учнів, враховувати їхній життєвий досвід, ділитися власними думками та ідеями, використовувати дискусійні методи навчання, анкетування та тестування, проблемні завдання й запитання, які спонукатимуть учнів до роздумів про мету свого життя, власне призначення.

У однойменній казці кримськотатарського та українського народів „Мудра дівчина” показано, що мудрість і справедливість не знає меж. Ці кращі якості втілено в образі головної героїні твору. Особливого забарвлення надає цій казці загадка. В українській народній казці мудра дівчина спочатку допомагає своєму батькові-бідняку відгадати загадки: Що на світі найпрудкіше? Що на світі найситніше? Що на світі наймиліше? Пан дуже розсердився, коли почув правильну відповідь, що „ситніше над усе – земля-мати, бо вона всіх годує й напуває; прудкіш над усе – думка, бо думкою враз куди хоч перелетиш; а миліш над усе – сон, бо хоч як добре та мило людині, а все кидає, щоб заснути”. І загадав пан нові завдання, але розумна та кмітлива дівчина не тільки швидко й уміло знаходить вихід із нестандартних ситуацій, а й сама загадує панові такі завдання, які змушують його визнати свою поразку.

Татарська казка „Мудра дівчина” починається тим, що падишах для своєї забави вирішує випробувати мудрість дочки бідняка. Та гідно поведилася дівчина, розмовляючи з падишахом. „Я добре пам'ятаю, як увійшли ви в безвухий дім і спитали, де мої батьки. І я відповіла вам тоді, що мати моя пішла перетворювати небуття в буття, а батько – буття в небуття”. Не зумів повелитель розгадати дивних слів дівчини, а розгадку вона дала просту. „Безвухий дім – це дім без сторожа. У той час, коли ти прийшов у нашу саклю, собаки при ній не було. Коли я відповіла, що мати пішла небуття перетворювати в буття, я хотіла сказати цим, що вона повивальна баба й пішла приймати немовля. А

батько – дроворуб, і вирушив до лісу рубати дрова, живі істоти перетворювати на неживі дрова”.

Падишах (як і пан в українській казці) не може змиритися з мудрістю та сміливістю дівчини й наказує їй взяти сорок баранів і повернути їх через рік з сорока ягнятами. Але мудрість знову отримує перемогу.

Характер образності в загадках максимально конкретний і тісно пов'язаний із реальним навколишнім життям та побутом народу України й татарського народу. Творча фантазія, дотепність і народна спостережливість знайшли своє вираження саме в загадках. Основними рисами художньої форми загадок (і в татарській казці, і в українській казці) є сконденсованість думки й вислову, лаконічність і стислість. Загадки органічно увійшли в композицію казки „Мудра дівчина”.

Сьогодні незаперечним є факт, що світ традиційних уявлень і цінностей зазнає змін, руйнуються й трансформуються традиційні гендерні установки та стереотипи, іншою стає культура гендерних стосунків. Нав'язування нових моделей поведінки та переоцінка цінностей приводить до нових проблем у вихованні дітей.

Так, гендерний підхід, що активно заявляє про себе в сучасній педагогіці, затверджує стратегію виховання, яка полягає в тому, щоб дати дітям таку схему, що допоможе їм переробляти соціальну інформацію та інтерпретувати пропоновані культурні зразки. Дослідники (С. Ю. Вакуліна, І. В. Костикова, Т. П. Машихіна) [1; 4; 7] вважають, що така схема допомагає школярам засвоїти сучасні гендерні ідеали й моделі поведінки. У цих ідеях і твердженнях є видимим наполегливе прагнення до руйнування традиційних статоворольових стосунків, заснованих на глибинних традиціях культури, моральності, що суперечить слов'янському менталітету, самосвідомості, культурі, уявленням, що історично склалися про жінку, чоловіка, сім'ю. В українській та російській культурах (про що свідчать культурологічні, історичні, етнографічні дослідження) сім'я завжди розглядалася як ціннісний ідеал, найважливіша й неодмінна умова життя кожної людини. Культура гендерних стосунків у сім'ї будується на основі уявлень про взаємостосунки чоловіків і жінок, їхніх можливостях і ролях.

У народних казках оцінюються у жінок як взірцеві, позитивні такі риси, як терпіння, покірність, стриманість і скромність, жертвовність,

доброта, ніжність, м'якість, працьовитість, покора; натомість жіноча самостійність, незалежність, прагнення до домінування чи бажання висловити власну думку набуває однозначно негативних конотацій і обов'язково подається в супроводі таких негативних рис, як заздрість, користолобство, підступність, зрадливість, брехливість, гординя, лінь, розбещеність, аморальність. Шлюб та материнство в фольклорній традиції визначаються для жінки як основоположні цінності та головні чесноти, як мета життя та найвища винагорода за дотримання бажаних моделей поведінки (О. Здравомислова, К. Токтибаєва) [3; 8].

Знайомлячись із образами казкових героїв, дитина засвоює важливу гендерну інформацію; співпереживаючи героям казки, ідентифікує себе з ними. Вона співпереживає казковим персонажам, намагається подолати перепони на їх шляху, тим самим засвоюючи моделі гендерної поведінки.

Серед фольклорних творів, саме в казках, зустрічаються героїні, що опановують атрибути й функції, які в патріархатному стереотипі приписані чоловікам. Наприклад, в українській народній казці „Про Марусю – козацьку дочку” зображена відважна, смілива Маруся, яка пішла на війну, воювала мов „проворний козак”, „роз'їжджає поміж ворогами, та куди не махне шаблею, так голови й летять”, взявши на себе суто чоловічу роль. У народній казці „Розумна дівчина” зображено дівчину, яка кмітливіша й розумніша за хлопця: зуміла відгадати загадки, унаслідок чого батько „дозволив сину одружитися з дівчиною”, побудувала власне щастя.

Кмітлива й дотепна дівчина, героїня української народної казки „Розумниця”, зуміла обхитрити пана, відгадавши загадки. Гострий, критичний розум допомагає їй розсудити людей. У народних казках про тварин („Пан Коцький”, „Лисичка-сестричка та вовк-панібрат”) в образі лисички показана жіноча стать, вміння жінки планувати дії, керувати вчинками чоловіків.

Грунтовний аналіз фольклорних творів дозволяє дійти висновку про те, що в народних казках чітко простежується гендерний традиційний стереотип. Патріархатний стереотип приписує жінці такі риси – терпіння, покірність, жалість, співчуття, ніжність, доброта, м'якість, жертвність, прагнення до збереження гармонії в міжособистісних відносинах. Негативними рисами жінок (мачухи,

сестер) вважаються заздрість, підступність, нелюбов до дітей, надмірні гордощі й лінощі, примхливість, брехливість.

Аналіз казок свідчить, що патріархатний стереотип „розмивається”, стає менш жорстким і визначеним, де герої-чоловіки наділені „жіночими” атрибутами й входять у процесі випробувань у „жіночий світ”. Українська народна казка „Казка про Липку і зажерливу бабу” трактує рабську покірливість діда перед бабою, плазування, невміння протистояти бабі, вольовий характер баби примушує діда весь час звертатися до липки.

Падчериця в казках („Морозко”, „Попелюшка”, „Снігуронька”) рано набуває навичок, необхідних для втілення успішного жіночого сценарію, вона вміє виконувати будь-яку хатню роботу.

Винагородою за жіночі чесноти є зовнішня краса дівчини, вдалий шлюб. Натомість образ ідеального нареченого – багатий, кучерявий, молодий барин, який закохується в дівчину й одружується з нею, при цьому згода дівчини не є обов’язковою.

Отже, на основі аналізу фольклорних творів народів Криму, дитину вводять у світ двох статей – сила, сміливість, мужність з одного боку, прекрасне, загадкове, чарівне – з другого; чітко окреслюються цінні риси особистості певної статі, що дає підстави використовувати фольклор як засіб виховання гендерної культури молодших школярів. Унаслідок цього, досягнення дітьми сталої і адекватної гендерної ідентичності створить передумови гармонійної взаємодії дітей з навколишнім світом.

Література

- 1.Бакуліна С. Ю.Виховання моральних почуттів молодших школярів засобами казок народів світу : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.07 / С. Ю. Бакуліна. – К., 2000. – 20с.
- 2.Балади: Коханьятадошлюбнівзаємини / [Відпов. ред.М.Пазяк].–К., 1987. – 472 с.
- 3.Здравомыслова Е. Гендерные стереотипы в дошкольной детской литературе: русские сказки / Е. Здравомыслова, Е. Герасимова, Н. Троян.- Преображение. Научно-литературный альманах. – 1998. – №6. – С. 65-77.
- 4.КостиковаИ.В. Основыгендернойпедагогики/ И.В. Костикова. - Женщина в российском обществе. – 2000. – №3. –С. 67-74.
- 5.Кравець В.П. Гендерна педагогіка: Навч. посібник. – Тернопіль: Джура, 2003. – 416 с.

6.Ледняк Ю. В. Педагогічний потенціал фольклору Східного регіону України : дис... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ю. В. Ледняк. – Слов'янськ, 2002. – 213 с.

7.Машихина Т.П. Генезис понятия „гендерное поведение” в педагогическом исследовании / Язык педагогики в контексте современного научного знания: материалы Всерос. методолог. конф.-семинара/Гл. ред В. В. Краевский; Ред. А.А. Арламов, Р.В. Почтер / Т. П.Машихина. – Волгоград; Краснодар; М., 2008. – 284 с.

8.Токтыбаева К. Пословицы и поговорки мира через призму гендера / К. Токтыбаева. – Алматы, 2000. – С. 88-99.- (Пол женщины. Сборник статей по гендерным исследованиям)

9.Український фольклор: Хрестоматія / О. Ю. Бріцина, Г. В. Довженок, Н. С. Шумада. – К. : Освіта, 1997. – 752 с.

В статье рассмотрена проблема гендерного воспитания, доказана особенность использования фольклора народов Крыма для формирования гендерной культуры младших школьников.

Ключевые слова: *гендер, гендерное воспитание, гендерная культура, младшие школьники.*

The paper considers the problem of gender education have proved feature of folklore of the peoples of the Crimea for the formation of gender and education of schoolchildren.

Key words: *gender, gender training, gender culture, the younger students.*

Шевченко А.М. - старший викладач кафедри української та російської філології Євпаторійського інституту соціальних наук РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта)

Рецензент – кандидат пед. наук, доцент кафедри історії і права Євпаторійського інституту соціальних наук РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта) Т.О. Скрябіна